

ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ

για πιάνο καί ὀρχήστρα

τήν
Συμφωνική Ὀρχήστρα
τοῦ
Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ραδιοφωνίας
Διευθύνει ὁ Συνθέτης
Σολίστ: Κρινώ Καλομοίρη

Μιά ἱστορική ἠχογράφηση
προσφορά τῆς

για τόν ἑορτασμό τῶν 100 χρόνων
ἀπό τή γέννηση τοῦ ἔθνικοῦ μας συνθέτη

Μονοφωνική ἠχογράφηση τοῦ 1953

Krino Kalomiris died in Athens on October 17 1982. To her memory we dedicate this edition and all our efforts for the promotion of the music of Manolis Kalomiris

MANOLIS KALOMIRIS SOCIETY

Ενώ η μακέτα αυτού του εξώφυλλου βρίσκονταν ήδη στο τυπογραφείο κι είχαν παραληφθεί τα πρώτα δείγματα του δίσκου η Κρινώ πέθανε την Κυριακή 17 Οκτωβρίου 1982.

Δεν πρόλαβε να δει αυτόν τον δίσκο ούτε να παρακολουθησει τον εορτασμό της εκατονταετηρίδας τό 1983.

Η τελευταία συναυλία που παρακολούθησε με μεγάλη συγκίνηση ήτανε από την τηλεόραση στις 11 Οκτωβρίου 1982 - τόν δημήτρης Σγούρο στο Συμφωνικό Κοντσέρτο του Καλομοίρη...

Στη μνήμη της αφιερώουμε αυτή την έκδοση κι όλες μας τις προσπάθειες για το έργο του Μανώλη Καλομοίρη.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

Manolis Kalomiris (1883-1962)

SYMPHONIC CONCERTO FOR PIANO AND ORCHESTRA (1935)

Side 1: I Allegro con moto ma maestoso
Side 2: II Variations, fugue and finale on a greek folk song.

THE ORCHESTRA OF THE GREEK RADIO FOUNDATION

Conductor: Manolis Kalomiris
Soloist: Krino Kalomiris

MANOLIS KALOMIRIS, - the father-figure of the modern greek national school, — was born in Smyrna in 1883 and died in Athens in 1962. His manifold activities as composer, pedagogue, founder of conservatoires, holder of various official positions, author of musical textbooks and music critic, all shaped greek musical life to a considerable extent during the first half of the twentieth century.

He received his first piano lessons in Athens and Constantinople and in 1901 he was admitted to the «Gesellschaft der Musikfreunde» conservatoire in Vienna. He studied piano under Wilhelm Hauch and August Sturm and theory and composition with Herman Gradener. Eusebios Mandyczewski taught him history of music. He graduated in 1906 and after spending four years as a piano teacher in Khar'kov, Russia, he settled permanently in Athens in 1910. In 1919 he founded the Hellenic Conservatoire and in 1926 the National Conservatoire. In 1945 he was elected member of the Academy of Athens.

His early contact with the greek folk song, his german musical education, his acquaintance with the Russian National School and his involvement in the liberal movement and the movement for «dimotiki» (the spoken language of modern greeks as opposed to the purist language of the educated elite and the conservatives) were the influential factors in his artistic personality. In this respect his admiration for the poet Costis Palamas, to whom the present symphony is dedicated and for Nikos Kazantzakis and Angelos Sikelianos are all of prime importance. Consciously moving between Wagnerism, the 19th Century Russian School and greek folklore, he attained in his orchestral scores especially, a style of his own. A polyphonic structure (sometimes over-rich) brilliantly and colourfully orchestrated, is driven forward with a healthy exuberance and most often, with an overwhelming sense of dramatic impact and melodic pathos, not unskillfully expanding folksong modes into erhamatic structures. His work, flamboyant and epic in scale, may be said to be the musical counterpart of similar trends in contemporary Greek literature and poetry. The composition of the Symphonic Concerto for Piano and Orchestra, started during the winter of 1934 and was completed in July 1935. Its first performance took place in Athens in 1937 by the Orchestra of the Athens Conservatoire under F. Economides and L. Lalaounis as the soloist. Critic Minas Doumias wrote that it revealed the «sleepy inspired personality» of the composer and that «it is written with true love and passion for modern Greece». The word «Symphonic» underlines the importance given to the orchestra which does not simply accompany the soloist but plays a very important role in the work. Another special feature of the concerto is the existence of two instead of the usual three movements: first a symphonic allegro and then a set of variations.

Born in 1913 KRINO KALOMIRIS was the third child of Manolis Kalomiris and the only one that survived into adulthood. She studied at the National Conservatoire in Athens, with her mother, and graduated with first prize. After postgraduate studies in Italy and France she made an impressive international career giving recitals and concerts throughout Europe and playing with orchestras as prestigious as the Berlin Philharmonic. Unfortunately none of the performances of those days, of her fathers piano concerto were recorded. During the war she lived in France, took part in the French resistance and was awarded the French Cross by the French government and the Medal of Freedom by the British government. After the death of her father in 1962 and having abandoned her career as a pianist she became director of the National Conservatoire. In 1980 she was appointed honorary president of the Manolis Kalomiris Society and assisted in every way the promotion of her fathers work.

Μανώλης Καλομοίρης (1883-1962)

ΣΥΜΦΩΝΙΚΟ ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ ΚΑΙ ΟΡΧΗΣΤΡΑ (1935)

A' Πλευρά: I Allegro con moto ma maestoso
B' Πλευρά: II Παραλλαγές φοίργκα και φινάλε
πάνω σ' ένα Ελληνικό δημοτικό τραγούδι.

Η ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ

Διευθυντής Ορχήστρας: Μανώλης Καλομοίρης
Σολίστ: Κρινώ Καλομοίρη

Ο Μανώλης Καλομοίρης γεννήθηκε το 1883 στη Σμύρνη. Άρχισε τις μουσικές σπουδές του στην Αθήνα και την Κωνσταντινούπολη και τις ολοκλήρωσε στη Βιέννη το 1901-1906. Από το 1906 ως το 1910 δίδασκε πιάνο στο Χάρκοβο της Ρωσίας. Το 1910 εγκαθίσταται οριστικά στην Αθήνα, όπου με το έργο του και τη δράση του αναδεικνύεται σε ηγετική μορφή στην Ελληνική μουσική. Ήρθε το Ελληνικό Ωκείο το 1919 και το Εθνικό Ωκείο αργότερα, το 1926. Υπήρξε πρόεδρος της «Ενώσεως Ελλήνων Μουσουργών» και για ένα διάστημα, διευθυντής της «Αρχικής» Σχολής. Το 1945 εκλέχτηκε μέλος της Ακαδημίας. Πέθανε στην Αθήνα το 1962. Αρχηγός της Εθνικής μουσικής σχολής, σπουδών και αρτιότητας του δημοτικισμού κι του Ελευθερίου Βενιζέλου, ακούρατος δημιουργός και διευθυντής, ο Μανώλης Καλομοίρης αφήρησε με το σκεπδός και πολέμηχο έργο του μια περίοδο, όπου η Ελλάδα, το παντοτινό ιδανικό της δημοκρατίας, του φωτός, έζησε σκληρές περιπέτειες. Ήταν δημιουργός με όραμα και συνεχή πάλη να φτιάξει μουσικό πραγματικό Ελληνικό, με οδηγό και ιδέοδος την ποίηση του Κωστή Παλαμά, την οποία ο ίδιος αποκάλεσε «Φόρος» και «Ζωοδότη ήλιος» για το έργο του. Τα έργα του συνοδεύει υπερβαίνοντας τα 220, τις περισσότερες φορές εξαντλητικά δοκίμια με πολλές ιστορικές γραφές και αναθεωρήσεις.

Το Συμφωνικό Κοντσέρτο για πιάνο και ορχήστρα ανήκει στη μεσαία δημιουργική περίοδο του Καλομοίρη. Η σύνθεσή του άρχισε το χειμώνα του 1934 και τέλειωσε τον Ιούλιο της επόμενης χρονιάς. Η πρώτη εκτέλεση του Συμφωνικού Κοντσίερτου έγινε στις 5 Απριλίου 1937, με σολίστ την Αίδα Αλαλαίου, την συμφωνική ορχήστρα του Ωκείου Αθηνών και διευθυντή τον Φιλολογικό Οικονομικό. Αμέσως η κριτική αναγνώριση στο κοντσέρτο τη «βαθύνει» προσωπικότητα του συνθέτη και χαρακτήρισε το έργο «γραμμικό με πάνα, πάθο και πάθος για το Ρωμικό» (Μίνας Δούνας, Νικολάου Γράματι, 10-4-1937). Η αναμπά «Συμφωνικό» θέλει να δηλώσει πως ο ρόλος της ορχήστρας σ' όλη τη πορεία του έργου έχει ιδιαίτερο βάρος, πολλές φορές κεντρικό, χωρίς να περιορίζεται απλά στη συνοδεία του σολίστα. Μια άλλη μορφολογική ιδιαιτερότητα του κοντσέρτου είναι πως έχει μόνο δύο μέρη, αντί του συνηθισμένου τριών. Η σύλληψη αυτή με πρώτο μέρος ένα μεγάλο συμφωνικό ALLEGRO και δεύτερο, ως λογική συνέπεια, μια πολυκύματη σειρά παραλλαγών και φοίργκα σ' ένα δημοτικό τραγούδι δοκίμια την άποψη του Μ. Λούνη για τη βαθύτερη προσέγγιση του συνθέτη με ιδανικό τη γνήσια Ελληνική μουσική έκφραση. Ο Μικραστής συνθέτης δεν παύει να εκφράζει αδιάκοπα το Σολιστικό «κλίμα στην ψυχή σου την Ελλάδα».

Το πρώτο μέρος του Συμφωνικού Κοντσίερτου (ALLEGRO CON MOTO MA MAESTOSO) έχει μορφή συνθέσεως με δύο κύρια θέματα. Το πρώτο ακούγεται από τα κύρια στην αρχή του έργου και λίγο αργότερα από το σύνολο της ορχήστρας σε τοπική επεξεργασία. Με την έκθεση του πρώτου αυτού θέματος συνδέονται αρμονικές παράγωγες ιδέες, που συμβάλλουν στην δραματική πλοκή της μουσικής. Το δεύτερο θέμα, σε λόγιο τρόπο, ήσυχο, μελωδικό και νοσταλγικό, προεμφανίζεται από το φλόπιτο και το όπισθο για να περάσει στη συνέχεια στο πιάνο. Η άερική κλίμακα, η ενωρχήστρωση και η αρμονική συνοδεία (παράλληλες δεύτερες) αυτής της μελωδίας συγκεντρώνουν με το βασικό θέμα του δεύτερου μέρους, υπογραμμίζοντας τη βαθύτερη συνοχή του έργου. Στην σύνταξη ανήκει τα δύο θέματα συνδέονται και συνεχίζονται. Ύστερα το πιάνο αρχίζει ζωντανά ένα χορευτικό ζορπάτομα, που ανακαλεί μνήμες λαϊκών χορών και σταδιακά κεραιώνεται για να οδηγήσει ζανά στο πρώτο θέμα, στα τραγούδια. Τα όρια της πραγματικής επανέκθεσης, απ' την οποία κατά παράδοιο τρόπο λέγεται το δεύτερο θέμα, γίνονται μέσα στο ανατολικό τμήμα και τις

κωντίντες του σολίστα. Το διαπόστατο από τη μορφή είναι όχημα του μεγάλου ταχύτη και έχει από αποτέλεσμα πακή, δυνατή έκφραση αλλά και οικονομία. Το δεύτερο μέρος στήριζεται στο γνωστό δημοτικό τραγούδι του Λόγκου του Λεβέντη του Αρχιέρη. Το παρουσιάζει το πιάνο με λίγη ενωρχήστρωση και διακριτική συνοδεία από το σύνολο και άρπα. Ακούσθησαν έντονα παραλλαγές, Αρχικά ρυθμικές, αποτομών στη συνέχεια δύο και μεγαλύτερο ρυθμικό νεύρο με βαθμιαία επεξεργασία και αναδοχή τοπική πορεία. Μετά από μεγάλη κορύφωση στην ενδοκρή παραλλαγή, στην επόμενη το ακροτικό αλλάζει ολόκληρο. Το θέμα του Λόγκου ακούγεται στα εζορδα σαν αρχό, πένθιμο εμβατήριο (QUASI UNA MARCIA FUNEBRE) ενώ το πιάνο ζορραρίζει αντίθετα σολίστας στασιαστικά το βηματισμό των εζορδων. Η πιανίστα Μαρία Χαρουργίρη αφηρείται πίσω η παραλλαγή αυτή είναι ερμηνευμένη από τον ήρωα του Καλομοίρη για την Αθανασία Κοκκίνου στην οποία αφιέρωσε και την διδακτική για δύο πιάνο μετά τον πρόδρομο θάνατο της. Στην τελευταία παραλλαγή το θέμα καταλήγει στις φηλές περσιές του πιάνου, αγνοροσταμένο, απόμακρο, αρμονικό. Μοιάζει σαν λυκόφως, καθώς σβήνει, αλλά αποδίδεται λυκαυγές, από αμύγδα με ζεσπεί απορρηστικά η μεγάλη φοίργκα. Στο τέλος, στο εισαγωγικό φινάλε, μαζί με τη φοίργκα και τις ύστατες μεταμορφώσεις του θέματος του Λόγκου έρχεται πάλι και συνοδεύεται το επικό θέμα του πρώτου μέρους επεξεργασίας, κινώλικα την ενότητα του έργου.

Η Κρινώ Καλομοίρη γεννήθηκε στην Αθήνα το 1913. Τρίτο παιδί του Μανώλη Καλομοίρη και της Χαριόκλειας Καλομοίρη. Το πρώτο γάβρεσε σε βραβική ηλικία στο Χάρκοβο της Ρωσίας, όταν ένας ακόμα ο Καλομοίρης, δίδασκε πιάνο εκεί. Το δεύτερο ο θρωικός Γενικός Διοικητής κατά τραγικό τρόπο στα 18 του χρόνια. Η Κρινώ Καλομοίρη αποδέχεται πιάνο στο Εθνικό Ωκείο με την μητέρα της, απ' όπου και αποφοίτησε με Α' βραβείο και οριστικό εξαιρετική επίδοση. Σύνταξε τις σπουδές της στην Ιταλία και στη Γαλλία και έκανε μια λαμπρή διεθνή καριέρα σαν σολίστ. Το κοντσέρτο του πατέρα της έλαξε πριν από τον πόλεμο με πολλές μεγάλες ορχήστρες, συμπεριλαμβανομένης και αυτής της Φιλαρμονικής του Βερολίνου. Δυστυχώς δεν διασώζεται καμιά ηχογράφηση του εκτελέσει αυτός. Μετά τον δεύτερο γάμο της εγκαταστάθηκε στη Γαλλία όπου στη διάρκεια του πολέμου έλαβε ενεργό μέρος στην αντίσταση για να τιμηθεί μετά την απελευθέρωση με τον Γαλλικό Σταυρό και το Παράσημο της Ελευθερίας από την Αρχική κυβέρνηση. Επιστράφηκε στην Ελλάδα οριστικά γύρω στο 1950 και μετά το θάνατο του πατέρα της στα 1962 έζησε και εγκαταλείπει οριστικά την πιανιστική της καριέρα, αναλαμβάνει τη διδασκαλία του Εθνικού Ωκείου. Το 1980 με την ήρωση του Σολλόγου Μανώλη Καλομοίρη η Κρινώ Καλομοίρη αναγορεύεται επίσημο πρόεδρος και συμπατριώτισσα ενεργή - ήρωα και υλικό - στις δραστηριότητές του.

Ο δίσκος αυτός κυκλοφορεί μετά από πρόταση του Σολλόγου «Μανώλη Καλομοίρη» προς την ΕΡΤ και σχετική απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της ΕΡΤ. Παρά τις ανυπόθετες τεχνικές και καλλιτεχνικές αδυναμίες της εποχής (ηχογραφήθηκε το 1953) η παρουσία του Μανώλη Καλομοίρη στο πόντισμα της ορχήστρας και το λαμπρό παίξιμο της Κρινώς τον καταξιώνουν σαν πολύτιμο ιστορικό ντοκουμέντο.

The production of the present record was decided by the Administrative Board of Greek Radio and Television (ERT) following a proposal of the Manolis Kalomiris Society. Produced from a recording made by the Greek Radio Foundation in 1953, the present record has the inevitable technical and artistic shortcomings of that time. The presence however, of Manolis Kalomiris as conductor and the brilliant playing of Krino Kalomiris make it an invaluable historical recording of Greek music.